

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Un document relevant pentru raporturile politico-militare germano-române
 în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

Col.rtr. Prof. univ .dr. Oșca Alexandru¹

Există percepția publică despre faptul că diplomația nu ar fi punctul forte al militarilor. În fond, instrumentele de care aceștia dispun sunt mai degrabă cele de forță, iar menirea lor constă tocmai în utilizarea acestora. Aranjamentele de natură politică la nivel interguvernamental - care interesează sau atrag implicarea militarilor - sunt puse la punct prin acțiuni ale diplomaților sau oamenilor politici în general.

În mai multe situații s-a dovedit că militarii au capacitatea de a negocia chestiuni care privesc eminent domeniul lor de responsabilitate. Pentru aceasta și-au creat structuri adecvate - precum birourile de atașai militari pe lângă ambasade - dar în componența statelor majore și-au pregătit ofițeri cu abilități speciale, capabili de negocieri îndelungate și aplicate desfășurate în apărarea interesului național. Câțiva dintre aceștia au rămas în istorie pentru contribuția lor și mă refer - spre exemplu - la colonelul Gheorghe Rozin - fost șef al Operațiilor în interbelic, un excelent negociator pentru convențiile militare ale Pactului Balcanic - Radu Rosseti, Titus Gârbea, Paul Teodorescu ș.a. Detalii semnificative despre ei și despre alți atașai militari au fost prezentate, între altele, în culegerea de documente în mai multe volume a profesorului Gh. Nicolescu, Lenuța Nicolescu și subsemnatul sub titlul generic *Atașaii militari transmit...* Rețin și constatarea că mulți dintre militarii cu însărcinări diplomatice au devenit apoi oameni de stat importanți, academicieni, oameni de știință și cultură. Amintesc doar cazul interesant, cred eu, în care trei atașai militari în Marea Britanie (în perioade diferite) - Ion Antonescu, Constantin Sănătescu, Nicolae Rădescu - au devenit ulterior, prim miniștri la București.

Prin urmare, nu trebuie să surprindă afirmațiile pe care le fac mea despre contextul în care s-a convenit și implementat instalarea în România, în toamna anului 1940, a unui Stat Major Economic, ca parte autonomă în Misiunea Militară Germană, condusă de generalul Erick Hansen.

Câteva informații despre acest fapt regăsim în lucrări diverse, între altele în volume publicate de colegi din Arhivele Militare Române. Am avut ocazia să cercetez documente create de această structură - sau în legătură cu ea - în Arhivele Militare Germane de la Feiburg, prin amabilitatea regretatului Manfred Kehrig, fost Director al Arhivelor. Iată informații extrem de interesante din această sursă directă.

Nu insist pe detalii - în general cunoscute - despre contextul în care a venit în România Misiunea Militară Germană. Semnalez doar determinarea ieșită din comun - și din uzanțe - a noului om forte de la București, generalul Ion Antonescu, cel care l-a primit în audiență pe ajutorul atașatului militar german la București (nu pe ambasador !) în ziua de 6 septembrie 1940 (adică în ziua în care, primind puteri depline, l-a silit pe Carol al II-lea să plece, chiar înainte de formarea guvernului) pentru a-i cere să i se trimită urgent un general și să discute nevoia de a primi rapid instructori germani și tehnică nouă pentru pregătirea și dotarea armatei române.

Ziua următoare Raportul diplomatului militar german a ajuns la Berlin, iar pe 15 septembrie 1940 sosea la București (pentru trei zile) un general folosit de Berlin și în alte ocazii pentru calitățile lui de negociator: generalul von Tippelskich. Raportul făcut de el este sugestiv și i-a convins pe șefii săi să trimită imediat efectivele de instructori militari în România - instructori și trupă. Toate punctele de

¹ Comisia Română de Istorie Militară

Cetatea Cavalerilor

vedere din Raport erau extrem de favorabile la adresa loialității și determinării Conducătorului Antonescu.

Von Tippelskich îl caracteriza pe Conducătorul român: "Generalul Ion Antonescu face impresia unui om cu o voință puternică...Personal, generalul mi-a trezit simpatia, făcându-mi impresia unui om deosebit", iar colonelul Vohle informa, după întâlnirea din 7 septembrie 1940, că „ Generalul Antonescu

afirmă cu siguranță că va colabora 100% cu Germania. Va licenția pe toți ofițerii care îi stau în drum.”.

Evident, a fost nevoie de mai multe runde de discuții – la multe dintre ele Ion Antonescu a participat direct – pentru a conveni toate aranjamentele privind dimensiunea Misiunii, locația, atribuțiile, administrația, efectivele, dotarea, condițiile de viață etc. Impresia planificatorilor români a fost că toate aceste aranjamente au fost convenite pe loc și de comun acord. A surprins rapiditatea deciziilor diplomaților militari germani care, la solicitările românilor – uneori exagerate - , veneau cu soluții imediate care păreau gândite cu mult timp înainte.

Probabil că nu s-ar fi aflat niciodată dacă această capacitate de a pune imediat pe masă soluții - altfel greu de identificat - s-a datorat meticulozității și spiritului de organizare tipic german sau faptului că ele au fost gândite cu mult timp înainte, poate în altă idee. Sigur, știm că o cerere formală pentru trimiterea unei Misiuni militare germane la București fusese făcută și în timpul lui Carol al II-lea, dar răspunsul s-a lăsat așteptat.

Generalul Kurt Oskar
Heinrich Ludwig Wilhelm
von Tippelskirch

Studiind documentele la care m-am referit, aflăm care era intenția reală a Înaltului Comandament German în legătură cu pregătirea Frontului de Răsărit și cu locul rezervat spațiului românesc în această întreprindere.

Interesant, aceste intenții nu rezultă neapărat din documentele oficiale clasate în fondurile Misiunii Militare, acolo aranjamentele sunt făcute ca între parteneri egali, în care se spun lucruri corecte despre comportamentul amical al ofițerilor instructori germani față de colegii lor români și față de populație, în general. Intențiile rezultă din drafturile pregătitoare, sub formă de proiecte, nesemnate dar întocmite, evident, din timp și în altă idee, pe baza cărora s-a negociat – păstrând esența – condițiile, împrejurările, dimensiunea, amplasamentul și rolul Misiunii².

Trebuie spus că astfel de documente au fost îndepărtate cu grijă din Fond, așa încât mă consider un norocos că am întâlnit câteva rămase. Cele mai interesante par cele referitoare la Statul Major Economic – o componentă ciudată a Misiunii, atâta timp cât responsabilii români au cerut instructori pentru armată, celelalte solicitări – privind furnizarea de armament fiind de resortul ministrului consilier din Ambasada Germaniei la București.

Din documentele Fondului respectiv mă opresc la organigrama acestui Stat Major Economic. Rețin doar denumirea lui ciudată din draft – ulterior pierdută din documentele oficiale – Statul Major Economic „Breslau” - al cărui șef nu se subordona decât operativ șefului Misiunii Militare Germane la București și care avea rangul de general de divizie. Corespondența cu eşaloanele din Germania o semna independent, iar corespondența cu eşaloanele românești o semna în numele șefului Misiunii Militare.

²Apud: <https://alesandrudutu.wordpress.com/2017/09/23/misiunea-militara-si-trupe-germane-in-romania-repere-cronologice/19>
Misiunea militară și trupe germane în România (reper cronologice).

Șeful Comandamentului suprem al Wehrmacht-ului stabilește sarcinile reale ale Misiunii militare și trupelor germane din România („care nu trebuie să devină evidente nici pentru români, nici pentru propriile noastre trupe”):

„a) să apere câmpurile petrolifere de a fi acaparate de o terță putere, sau de la distrugere;

b) să dea posibilitatea armatei române de a efectua sarcini definite, corespunzător unui plan efectiv, elaborate în favoarea intereselor Germaniei;

c) în cazul când vom fi siliți la un război cu Rusia Sovietică, să se pregătească pentru angajarea forțelor germane și române din direcția României”.

Ca urmare, instrucția armatei române trebuia făcută „în așa fel încât anumite unități române să fie instruite pentru folosirea lor mai târziu de partea noastră în calitatea de «divizii-model». „Deocamdată – mai precizau instrucțiunile germane, influențarea întregii armate – de pildă prin dezvoltarea unui corp ofițeresc, a cursurilor în școli etc. – va fi o sarcină secundară față de această sarcină principală”

Fondul aperceptiv – back ground-ul - legat de negocierea unor acorduri germano-române în domeniul economic era de mult timp format. La o zi după semnarea Tratatului economic din 23 martie 1939 atașatul militar german la București îi scria șefului său din Centrală: "Nimic n-ar fi mai absurd decât, de dragul ochilor frumoși ai românilor, să reducem la tăcere șantajști folositori. Căci, deși am realizat un acord oficial cu românii ... niciodată nu ni se vor alătura ca parteneri de încredere. *Românii trebuie tratați energic* (s.m.); prietenia, propria lor armă, o iau drept slăbiciune."

Într-o altă depeșă, același diplomat militar avertiza: „ Eu sunt convins că prin livrarea de material de război nu vom lega niciodată România de noi, având în vedere inconsecvența ei notorie, tocmai prin aceste livrări ar putea ajunge în situația de a nu ne exporta de bunăvoie petrolul ei (...) în caz de necesitate... n-am niciun indiciu că România nu ar repeta atitudinea ei din războiul mondial... Cine trăiește cu ochii deschiși observă că România vrea să se îndeletnicească, precum în anii 1914-1916, cu același joc al neutralității, deci șantajând”.

Înainte, chiar, ca von Tippelskirch să ajungă la București pentru negocieri cu autoritățile române, s-a emis un document secret de către Biroul Economiei de Apărare și al Înzestrării de Război cu nr. 1846 din 12.09.1940, care face obiectul prezentării de față.

Documentul este intitulat „Referitor la Statul Major al Economiei de Apărare în România”, iar în cuprinsul lui se folosește codificarea structurii cu denumirea „Breslau” pe care n-o întâlnim în corespondența publică. Având în vedere data și conținutul documentului, este evident că acesta era pregătit din timp, probabil pentru altă eventualitate. Documentul începe astfel: "Interesele din sfera economiei, în totalitatea lor, constituie obiectul Statului Major al Economiei de Apărare în România, în timpul și după realizarea **ocupării României**"(s.m.).

Dispoziția începea prin numirea generalului Gautier ca șef al Comandamentului și a maiorului Troitzsch, ca șef de stat major, urmând nominalizarea tuturor funcțiilor militare și civile, un plan de lucru pentru fiecare compartiment, dezvoltat pe 40 de pagini. Statul Major astfel gândit era prevăzut să funcționeze subordonat direct comandantului șef al Armatei și prelua în componere ofițeri de legătură cu serviciul secret de informații din România, serviciile ministrului plenipotențiar Neubacher, și alte organizații ale Reichului în România. În subordinea Statului Major al Economiei se înființau două comandamente, unul la Brașov, altul la București, care putea instala un eșalon și la Constanța.

La Punctul II era stabilită o atribuție pentru șeful acestui organism din care rezultă cum era concepută – din punctul de vedere al componentei economiei de război a Comandamentului suprem de la Berlin pentru Misiunea de la București: „ Șeful Statului Major al Economiei de Apărare este consilierul și specialistul **comandantului șef al operațiunilor de ocupare a României**, în toate problemele economice, cu deosebire:

- a) În privința folosirii României pentru aprovizionarea Germaniei cu petrol și alimente;
- b) În antrenarea economiei românești la asigurarea necesarului trupelor germane instalate în România;
- c) În privința comandamentelor tehnice subordonate direct.

În document se face trimitere la două documente emise anterior – unul cu nr. 4657 din 3.11. 1937, altul 15.08. 1940 - de către Ministerul de război și Comandantul șef al Armatei. Atribuții importante reveneau celor două comandamente care, între altele, aveau misiunea să culegă date exacte despre situația de ansamblu a economiei, cu deosebire la nivelul bunurilor alimentare, și **supravegherea aprovizionării în regim restrictiv a populației la nivelul bunurilor alimentare, îmbrăcăminte și bunurilor de import**"

Acest document a stat la dispoziția negociatorilor militari germani în relația cu cei români pentru aducerea Misiunii Militare în România. În noua situație, s-a renunțat la unele din intențiile inițiale, Statul Major Economic din cadrul Misiunii a rămas cu o componentă mai suplă și cu atribuții de colaborare cu autoritățile generalului Dobre, subsecretat de stat pentru Înzestrare. De exemplu, componenta de culegere de informații pentru interesele de război ale Reich-lui s-a păstrat intactă. Periodic, în baza datelor culese de această componentă, se trimiteau la Berlin rapoarte ample cu informații militare, economice, politice, despre mentalitatea și atitudinea românilor și cu estimări privind un posibil comportament în diferite scenarii. *Erau cele mai dure și directe documente, care trădau suspiciunile și rezervele dintotdeauna ale germanilor față de România.*

Mă opresc asupra unuia dintre aceștia, ultimul pe care-l analizez. El este înregistrat la Secția a II-a Contrainformații de la Serviciul Economie de război și a fost întocmit de un agent special care – spune

Raportul – „poate fi chemat pentru detalii”. Are nr. 1215 din 29 noiembrie 1940, adică la 6 zile de la aderarea României la Pactul Tripartit. *Descrierea României este extrem de nefavorabilă, o asemenea recredință s-ar fi explicat doar în situația în care România ar fi semnat un Pact - mai degrabă - cu dușmanii Germaniei.*

Iată câteva extrase: „Națiunea română - chiar și astăzi - nu este mai mult decât o legendă a consemnărilor istorice.... Modul de viață al acestui popor a fost influențat de apariția sistemului industrial european care a transformat stepa în pământ arabil, favorizând prin aceasta...ca la toți primitivii, creșterea populației.... Revoluția nu a fost făcută de Garda de Fier, ci de către Antonescu... Lovitura de stat i-a reușit pentru că adversarii lui au fost niște netrebnci lași... Noua Românie trăiește de la început în sfera bunăvoinței dătătoare de energii a Axei, chiar și în probleme de politică internă. Antonescu a apelat la trupele germane nu pentru contracararea forțelor străine... cât pentru a stăpâni propria armată, pentru înfrângerea rezistenței din aparatul de stat... Într-o țară în care ofițerii, funcționarii și intelectualii au drept obicei să trăiască din fraudă și înșelăciune, se creează o enormă opoziție omului care pretinde cinste și loialitate...Noua Românie va avea nevoie...pentru câteva decenii de coloana vertebrală a trupelor germane...

Mulțumită **capacității extraordinare a poporului român de a îndura foamea**, și în viitor îi vor sta la dispoziție Reich-ului excedentele agrare ale României, iar rezervele de petrol vor lua același drum cât izvoarele nu vor seca. *Se pune întrebarea dacă Reich-ul trebuie să se mulțumească doar cu atât sau să se treacă la exploatarea completă a bogăției și a forței de muncă....*Dacă se vrea a nu fi lăsată a se orienta după înclinațiile ei, ci să se facă pe deplin utilă, atunci *succesul nu poate fi obținut prin metoda consilierii, ci prin cea a colonizării României...* În locul întreprinderilor agricole pe ramuri ar trebui introduse complexe agricole puse sub administrație germană ... *numărul enorm de oameni ar trebui stimulați în manieră colonială...* metoda industriei intensive ar trebui transpusă din Germania în România ...În acest fel **s-ar crea posibilități de cooptare a Grupului** Etnic German în misiuni care i-ar da conștiința de a avea o reală participare ... *El poate ridica steagul Reich-ului ...teritoriul de dincoace de Carpați poate dobândi din nou aspectul unei regiuni germane...* și poate să orienteze în teren și să îndeplinească misiuni în spațiul de dincolo de Carpați... Aceste misiuni pot fi îndeplinite fără lezarea suveranității formale a României (*de altfel, caracteristicile esențiale ale suveranității lipsesc acestui stat*)...Procedul ar fi cel al unei pătrunderi pașnice...Ar fi recomandabil chiar ca Guvernul să fie susținut pentru ameliorări ... **Prin politica de colonizare toți ar avea de câștigat:** *forțele capabile românești vor avea participarea la guvernare și administrație... și vor beneficia de supraveghere, iar germanii vor avea conducerea în măsura în care cer interesele Reich-ului și potrivit avantajelor conferite de superioritatea lor și de responsabilitatea lor politică și militară”* .

Documentul - sinteză are șase pagini; posibil autorul lui să fi fost audiat de conducerea Reich-ului pentru detalii.

Din alte surse bibliografice rezultă cât de insistent a fost Ion Antonescu în întâlnirile cu Furherul pentru a afla ce loc ar ocupa România în Noua Ordine post-război și de ce răspunsurile erau tot timpul extrem de evazive. Nu știm dacă Conducătorul de la București avea date despre descrierea „prietenească” despre țara și poporul său, făcută de aliatul alături de care anunța că merge 100%, dar este evident că nu se putea aștepta la nimic bun.

Iată cum un banal exercițiu diplomatic, având ca rezultat un avantaj aparent reciproc, ascunde și alimentează suspiciuni despre care nu știm dacă au dispărut sau pot fi și în viitor piedici în calea obiectivelor românilor.